

KASVINSUOJELUAINEJÄÄMIEN VALVONTA 2016

Elintarvikkeita koskevaa kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelmaa toteutetaan vuosittain EU-lainsäädännön vaatimuksesta (396/2005/EY) ja komission monitorointiasetuksiin perustuen. Sen tavoitteena on valvoa, ettei elintarvikkeissa esiinny kiellettyjä kasvinsuojeluainejäämiä, ja etteivät elintarvikkeet sisällä sallittujen aineiden jäämiä yli lainsäädännössä asetettujen enimmäismäärien. Jäämävalvonta tuottaa samalla informaatiota vallitsevasta tilanteesta sekä kotimaisten että EU:n sisämarkkina- ja tuontituotteiden osalta. Vuositasolla Suomi täyttää Euroopan komission valvontaohjelman asettaman velvollisuuden näytemäärien ja analyysien suhteen. Kansallisen valvontaohjelmaosion puitteissa jäsenvaltiolle jää hyvin toimivaltaa suunnitella valvontaa myös omien tarpeiden mukaan riskiperusteisesti.

Kasvinsuojeluaineiden jäämävalvonta on myös osa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten täydentävien ehtojen valvontaa. Jos kotimaisessa elintarvikenäytteessä havaitaan määräystenvastaisuuksia kasvinsuojeluainejäämissä, ELY-keskuksen tarkastajat tekevät tarvittaessa tiloilla kasvinsuojeluaineiden käytön valvonnan. Maataloustukia hakeneilla tiloilla valvonta laajenee edelleen tarvittaessa täydentävien ehtojen valvonnaksi.

Kasvinsuojeluaineiden jäämiä ja käyttöä valvotaan viranomaisten yhteistyönä. Evira koordinoi vuosittaisen valvontaohjelman suunnittelua ja raportointia. Valvontaohjelma toteutetaan yhteistyössä kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten (kotimaiset tuotteet), Tullin (ei-eläinperäiset EU:n sisämarkkina- ja tuontituotteet), Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen (kotimaiset kasvikset) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran (alkoholijuomat) kanssa. Evira valvoo kasvinsuojeluainejäämiä myös luomutuotteista sekä kotimaisista eläinperäisistä elintarvikkeista.

Valvontasuunnitelmat toteutuivat hyvin; ainoastaan Eviran näytteiden toteuma jäi alle suunnitelman (kotimaiset kasvi- ja eläinperäiset luomu- ja tavanomaiset tuotteet sekä lastenruoat). Toteutunut kokonaisnäytemäärä oli kuitenkin suunnitelmaa suurempi johtuen lähinnä siitä, että Tulli otti seurantanäytteitä sekä EU:n ”riskituoteasetukseen” (EY) N:o 669/2009 perustuen näytteitä, jotka eivät kuuluneet suunnitelmiin. Kasvinsuojeluainejäämävalvonnan toteutuminen suhteessa suunnitelmiin on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Kasvinsuojeluainejäämävalvonnan toteutuminen (näytemäärä/kpl) suhteessa suunnitelmaan vuosina 2013-2016.

Vuosi	Tulli			Evira			Helsingin kaupunki			Valvira		
	Suunnitelma	Toteutuminen	%	Suunnitelma	Toteutuminen	%	Suunnitelma	Toteutuminen	%	Suunnitelma	Toteutuminen	%
2013	1550	1921	124	245	244	99,6	110	110	100	30	20	66,7
2014	1340	2036	152	239	223	93,3	100	101	101	30	23	76,7
2015	1435	1760	123	202	169	83,7	100	100	100	25	26	104
2016	1500	1686	112	137 ¹ 10 ² 40 ³ 338 ⁴ 18 ⁵ YHT. 543	126 ¹ 8 ² 35 ³ 286 ⁴ 18 ⁵ YHT. 473	87,1	80	80	100	25	24	96,0

¹ kasvikset (sis. myös luomuja)

² lastenruoat

³ eläinperäiset

⁴ luomukasvikset ja kasvipäriset

⁵ luomueläinperäiset

Kasvinsuojeluainejäämien valvonnassa tutkittiin yhteensä 2263 näytettä. Lainsäädännössä vahvistetun kasvinsuojeluaineen enimmäismäärä (MRL) ylittyi mittausepävarmuus huomioiden yhteensä 28 näytteessä (1,2 %). Näiden osalta toimivaltaiset elintarvikevalvontaviranomaiset suorittivat lainsäädännössä määritetyt toimenpiteet. Luomulainsäädännön vastaisia näyteitä oli 11 kpl.

Maahantuoduista (EU:n sisämarkkina- ja 3.maatuonti) tuotteista kasvinsuojeluaineiden jäämiä sisälsi 50 %. Useimmin jäämiä esiintyi tuoreissa hedelmissä ja marjoissa (n. 75 %). Tuoreista vihanneksista n. 50 % sisälsi kasvinsuojeluaineiden jäämiä. Tavaraeristä 28 (1,7 %) osoittautui määrästenvastaisiksi sisältäen yhtä tai useampaa kasvinsuojeluainetta yli sallitun enimmäismäärän. Kaikkien määrästenvastaisten tuotteiden jakelu elintarvikeketjuun pysäytettiin ja seuraavista eristä otettiin seurantanäytteet ennen tuotteiden pääsyä markkinoille. Määrästenvastaiset tuote-erät tuhottiin tai palautettiin viranomaisvalvonnassa alkuperämaahan. Takaisinvetotoimenpiteisiin kuluttajilta asti ryhdyttiin niiden markkinoille päässeiden erien osalta, joiden todettiin riskinarvioinnissa aiheuttavan vaaraa kuluttajille (akuutin toksisuuden viitearvo, ARfD, ylittyi). Näitä olivat thaimaalainen chilipaprika, kiinalainen pomelo ja ranskalainen purjo. Riskinarvion perusteella yhdestätoista (11) määrästenvastaisesta erästä lähetettiin ilmoitus muille jäsenvaltioille EU:n nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) kautta. MRL-tasolla olevia jäämiä tai lieviä ylityksiä, joista annettiin ainoastaan huomautus tavaranhaltijalle, todettiin 52 erässä. Mikään yksittäinen tuote ei ollut syynä todetuille määrästenvastaisille erille, vaan määrästenvastaisuutta esiintyi useassa eri tuotteessa. Määrästenvastaisista eristä 20 kpl oli EU:n ulkopuolella tuotettuja elintarvikkeita ja 8 erää oli EU-alkuperäisiä elintarvikkeita. Tämä osoittaa, että kaikissa EU:n ulkopuolisissa maissa ei kyetä noudattamaan maatalouskäytäntöjä, jotka vastaavat EU:n MRL-vaatimuksia.

Kotimaiset elintarvikkeet olivat kaikki elintarvikelain mukaan määrästenvastaisia. 553 kotimaisesta näytteestä jäämiä löytyi 66 näytteestä (11,9 %), mutta MRL ylityksiä ei löytynyt. Kolmesta luomuleivästä löydettiin luomussa kiellettyjä kasvinsuojeluainejäämiä, mutta pitoisuudet eivät olleet yli elintarvikelainsäädännön sallittujen rajojen. Kolmesta kotimaisesta kasviksesta löytyi jäämiä kasvinsuojeluaineen tehoaineista, jotka eivät ole sallittuja Suomessa kyseiselle kasvilajille. Tomaatista löytyi jäämiä tiofanaattimetyylistä, punaisesta paprikasta jäämiä spiromesifeenistä ja jääsalaatista jäämiä pyridalyylistä. Tapaukset siirtyivät Tuukesille ja ELY-keskukset tekivät kasvinsuojeluaineiden käytön tarkastuksen tiloille, mutta kasvinsuojeluaineiden väärinkäyttöjä ei havaittu. Viljelijällä oli joko käytössä koetoimiluvalla oleva valmiste tai sallittua valmistetta oli käytetty edellisenä vuotena ja jäämiä oli jäänyt kasvualustaan.

Taulukoissa 2 ja 3 on esitetty elintarvikelain mukaisten määrästenvastaisten näytteiden osuus (%) vuosina 2013-2016 ja määrästenvastaisten näytteiden osuus tutkituista näytteistä vuonna 2016.

Taulukko 1. Elintarvikelain mukaisten määrästenvastaisten näytteiden osuus (%) vuosina 2013-2016.

Vuosi	Näytemäärä kpl	Määrästenvastaiset kpl	Määrästenvastaisia %
2016	2263	28	1,2
2015	2088	35	1,7
2014	2383	49	2,1
2013	2240	63	2,8

Taulukko 3. Kasvinsuojeluainejäämävalvontaohjelmassa esiintyneiden elintarvikelain mukaisten määräystenvastaisten näytteiden osuus tutkituista näytteistä vuonna 2016.

Alkuperä	Tulli			Evira			Helsingin kaupunki			Valvira		
	tutkitut näytteet kpl	löydöksiä jäämistä kpl	määräystenvastaisia kpl	tutkitut näytteet kpl	löydöksiä jäämistä kpl	määräystenvastaisia kpl	tutkitut näytteet kpl	löydöksiä jäämistä kpl	määräystenvastaisia kpl	tutkitut näytteet kpl	löydöksiä jäämistä kpl	määräystenvastaisia kpl
kotimaiset	0	0	0	473	39	0	80	27	0	0	0	0
EU-tuotteet	1218	613	8	0	0	0	0	0	0	17	7	0
kolmasmaatuotteet	468	235	20	0	0	0	0	0	0	7	1	0
Yhteensä	1686	848	28	473	39	0	80	27	0	24	8	0

Eviran koordinoiman valvontaohjelman lisäksi kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset tekivät yhteensä 44 kasvinsuojeluainejäämiin liittyvää tarkastusta Oiva-järjestelmän puitteissa (Oiva-rivi 17.12). Tarkastusten arviointijakauma on esitetty taulukossa 4. Kasvinsuojeluainejäämävalvontakohteet on valittu Oiva-järjestelmässä riskiperusteisesti vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella. Oiva-tarkastuksissa annettiin 42 arvosanaa A ja 2 arvosana B. Koska Oiva-järjestelmä laajeni kattamaan kaikki elintarvikevalvonnan kohteet vasta vaiheittain vuoden 2015 aikana, tarkastusmäärien ja -tulosten tarkempi analyysi on mahdollista vasta, kun Oiva-järjestelmä on ollut käytössä kaikissa elintarvikevalvonnan kohteissa kolmen vuoden ajan.

Taulukko 4. Kasvinsuojeluainejäämien valvonta ja sen tulokset osana kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten toimeenpanemaa Oiva-järjestelmää vuonna 2015-2016.

Vuosi	Tarkastukset lkm	A %	B %	C %	D %	Ohjaus ja neuvonta lkm	Kehotukset lkm	Pakkotoimet lkm
2016	44	95	5	-	-	2	-	-
2015	25	96	4	-	-	1	-	-

Tarvittavat muutokset seuraavien vuosien valvontaan ovat varsin pienet, sillä valvontaohjelmaa toteutetaan samojen säännösten mukaisesti kuin vuonna 2016 sekä käytettävissä olevien resurssien mukaan. Oiva-järjestelmään siirtymisen myötä kasvinsuojeluaineiden valvonta tulee olemaan kansallisesti entistä yhdenmukaisempaa ja säännöllisempää. Jatkossa myös raportointi tulee helpommaksi ja mahdollisten epäkohtien havaitseminen selkeytyy. Lisäksi nk. KUTI2b-hankkeen myötä paikallisten elintarvikevalvontaviranomaisten tekemien viranomaistutkimusten tulokset saadaan kerättyä aikaisempaa huomattavasti tehokkaammin yhteenvetoraporttien luomiseksi sekä edelleen raportoivaksi EFSalle. Tulevan maakuntaudistuksen myötä kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelman toteuttaminen on mahdollista järjestää täysin uudella, tehokkaammalla ja vaikuttavammalla tavalla. Valvonnan suunnittelun ja toteutuksen välistä yhteistyötä voidaan tiivistää Eviran ja muodostettavien maakuntien välillä.